

P. 363

BUTLLETÍ DE LA INSTITUCIÓ CATALANA DE HISTORIA NATURAL

Fundada en 3 de Desembre de 1899

Gener - Febrer 1926

ESTATGE SOCIAL:
Carrer del Bisbe, 1 - (Palau de la Generalitat)
BARCELONA

SUMARI: SECCIÓ OFICIAL: Consell Directiu. — Consell de Redacció. — Fundadors. — Presidents de la Institució. — Premis. — Protectors. — Membres Corresponsents. — Membres numeraris. — Canvis de publicacions. — Sessió científica del 7 de Gener 1926. Treballs originals. — Sessió científica del 5 de febrer de 1926. — Treballs originals.

Mr. Marcel Chevalier: Essai sur la physiographie de la Catalogne Orientale, p. 27. — P. Jaime Pujula S. J.: Un idioblasto Pétreo, p. 51. — P. Font Quer: De flora occidentale adnotaciones, p. 53. — J. M.ª Mas de Xaxars: Dendarus depressus Reitt. i no Dendarus disparicus clerm, p. 58. — A. Codina; Réplica al Sr. Mas sobre la seva nota Dendarus depressus Reitt. i no Dendarus disparicus Clerm., p. 58. — Dr. F. Haas de Francfort a. M.: Contribución a la Malacofauna catalana, Adiciones y Retificaciones p. 60. — Notes Bibliográfiques, p. 65

DEMANDES I OFERIMENTS

(En aquesta secció s'hi inscriuran gratuïtament els anuncis no comercials que se'ns trametin)

—D. José M.^a DE LA FUENTE, de Pozuelo de Calatrava (Ciudad Real desea cambiar el volumen I de los *Staphylinides (Faune Gallo-Rhénane)* de Mr. Fauvel, que tiene en doble, por el II de la misma obra, que le falta y por envío (certificado). Escribir antes de enviar.

—Johannes ROYER. Conseller d'Estudis. Berlin N.º 24, Friedrichs Str 129 (Waisenhaus—Casa d'Orfens). Naturalista que s'ocupa quasi exclusivament de moluscos. Sollicita correspondència i canvi amb material dels entorns de Barcelona.

—Antoni de ZULUETA, carrer de Claudio-Coello, n.º 60, Madrid, desitja el volum XIV (any 1914) del Boletín de la *Real Sociedad Española de Historia Natural* oferint a canvi, llibres i exemplars de *Historia Natural* o 25 (vinticin) pessetes.

—Alexandre TORRES MINGUEZ, carrer de Sant Ramón, 2, Farmacia, Barcelona, tenint ja catalogades totes les espècies de *pulmonats nusos* descrits per diferents autors fins l'any 1910, prega i agrahirà a tots els quins desde aquella data fins avui hagin publicat noves espècies es molestin en trametre-li nota descriptiva de les mateixes per a poder incloure-les en la obra que amb aquell títol està acabant.

BUTLLETI

DE LA

Institución Catalana de Historia Natural

BUTLLETÍ

DE LA

INSTITUCIÓ CATALANA
DE HISTÓRIA NATURAL

2.ª SÉRIE, Vol. VI

1926.

XXVI

ESTATGE SOCIAL

CARRER DEL BISBE, 120N (PALAU DE LA GENERALITAT)

BARCELONA

De flora occidentalis adnotationes

auctore

P. FONT QUER

II

13.—*Periballia minuta* (L.) Asch. et Graebn.; *Aira minuta* L.

Habitat in arenosis pr. Cassà de la Selva, ubi aprilis mense anni 1919 legi. Novus florum catalaunicarum civis.

14.—*Biarum carratracense* (Haens.); *Arum carratracense* Haens., ap. Willk., Botanische Zeitung, 1846, p. 313; *Biarum Haenseleri* Willk., l. c., 1847, p. 49; *B. Bovei* subsp. *Haenseleri* Engler, Monogr. Araceae (Aroideae) p. 141; *B. intermedium* Amo, El Restaurador farmacéutico, enero de 1861, et Fl. faner., I, p. 394; *Ischarum Haenseleri* Schott, Syn. p. 8; Willk., Prodr., I, p. 30.

Hab. c. Carratraca (Málaga) I. Sierra del Agua dicto (Haens.), Sierra Elvira (Amo, Lge.), c. Orgiva (Amo), et pr. Jaén, in Cerro de Jabalcuz (Gros, X-1925) et Sierra Mágina (Cuatrecasas, X-1925).

15.—*Allium moschatum* L.

In Catalaunia rara. Hab. etiam in quercetibus pr. San Guim, ubi aestate anni 1920 inveni.

16.—*Listera cordata* (L.) R. Br.; *Ophrys cordata* L.

In Pyrenaeis rarissima. Domina Montserrat Garriga in valle Núria I. "Bosquet de la Mare de Déu" dicto, d. 11 Julii 1919 legit.

17.—*Ranunculus monspeliacus* L. *proles lugdunensis* (Jord.) Rouy; *R. lugdunensis* Jord.

Hab. in montibus, Serra de Prades (Tarraconensis Prov.) ubi (forma obtusiloba) Junii mense 1918 legi.

18.—*Cotyledon hispanica* L. var. *breviflora* (Boiss.); *Pistorinia breviflora* Boiss., Elenchus, n.º 74; *P. Salzmannii* Boiss., Voy. bot., n.º 666.

Hab. in arenosis pr. Veger, et ca. Ubrique (Cádiz); VI-1925, legi.

19.—*Dictamnus albus* L.; *D. Fraxinella* Pers. — Enguany, la Sra.

GARRIGA DE GALLARDO, que tantes i tantes plantes catalanes ha donat al Museu de Barcelona ens ha comunicat uns formosíssims exemplars de la varietat *purpureus* DC. d'aquesta espècie, collits a prop de Granollers, als marges de la carretera que va de Vilanova a La Roca, per la Sra.

PONS. Es el dictam una planta ben rara a Catalunya. Jo no he tingut la sort de trobar-la encara i en l'Herbari CADEVALL no n'hi ha més que dues mostres, una de vora Olot, herboritzada per VAYREDA, l'altra de Martorell de la Selva, collida pel propi CADEVALL. Aquest autor en la "Flora de Catalunya", vol. I. pàgs. 406 i 407, diagnostica com cal els *Dictamnus albus* L. i *D. hispanicus* Webb (1), però no delimita clarament—llur dispersió a Catalunya, i refereix al primer algunes localitats que pertanyen, sens dubte, al segon. Per a mi les úniques habitacions catalanes del *Dictamnus albus* són les abans esmentades de Granollers, Martorell i Massanet de la Selva, i S. Valentí de Bianya (Olot), i la de St. Aniol (CUFFI, segons COLM.); totes les altres cal referirles al *D. hispanicus* Webb.

La planta del Montsant atribuïda per COSTA al *D. albus*, és, segons la descripció de VAYREDA, l'altra espècie; la dels confins de Catalunya i Ara-

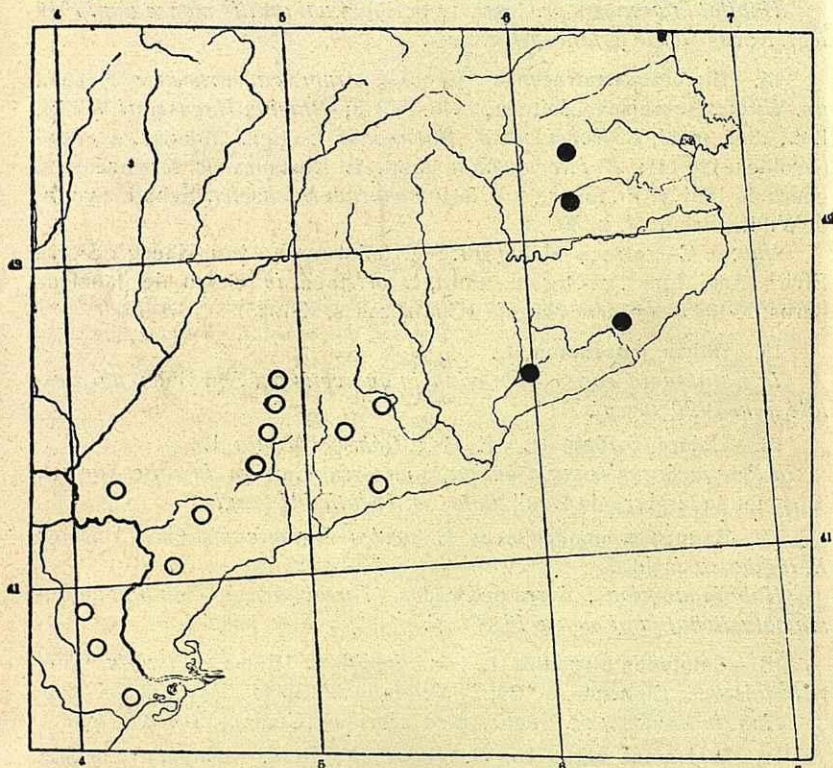

Fig. 3.—Distribució geogràfica dels *Dictamnus albus* (discos negres) i *D. hispanicus* (discos blancs) a Catalunya.

(1) Un error de ploma m'ha fet dir en la traducció espanyola del "Grundzüge der Botanik für Pharmazeuten," que les dues espècies ibèriques d'aquest gènere són els *D. albus* i *D. Fraxinella*; en lloc d'aquest darrer cal llegir *D. hispanicus*.

gó, que Loscos donà també per *D. albus*, segons planta herboritzada per mi a La Franqueta, prob d'Horta, és el *D. hispanicus*; vistes les de l'Herbari Costa, del Montsant, prop de l'Scala Dei, i de Granyena; hom constata que pertanyen efectivament al *D. hispanicus*.

En resum, aquest *D. hispanicus*, com tantes altres plantes ibèriques, a Catalunya es queda a ponent del Llobregat, propi com és de les terres hispàniques llevantines; el *D. albus*, en canvi, tipus boreal, hom no'l troba, fins ara, a Catalunya, més que vora'l Montseny i en les proximitats d'Olot, coincidint la seva àrea de dispersió catalana amb les de les màximes precipitacions pluvials.

En la carta adjunta hem indicat totes les localitats catalanes fins ara conegudes d'aquests dos dictams. (1) LAMARCK dona com sinònim de l'espècie linneana la *Fraxinella* de CLUSIUS (Hist., p. 99), que, com la làmina 344 del propi LAMARCK, representen realment aquell dictam.

Aquest autor, però, cita també la figura 1318 dels "Icones" de BARRELIER, inspirada sense cap mena de dubte pel *Dictamnus hispanicus*.

Aquesta figura de BARRELIER és la que reproduïm aquí per a millor intel·ligència. Notable és que LAMARCK havent

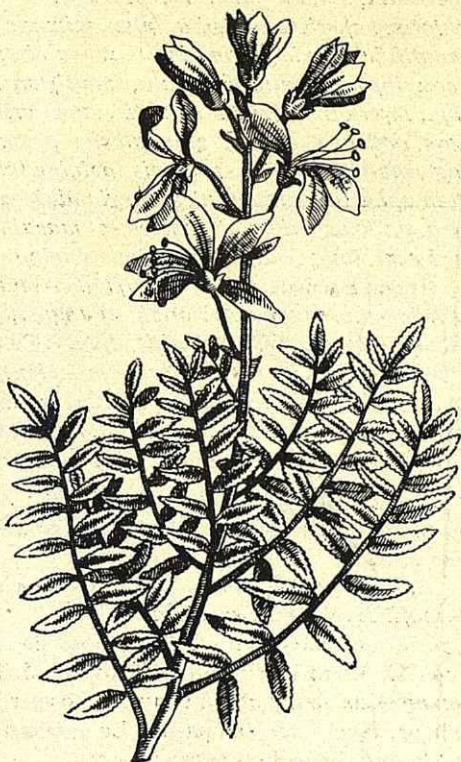

Fig. 4. "*Dictamnus albus* Off. minor hisp", de Barrelier

(1) El *Dictamnus hispanicus* ha estat trobat a Catalunya a les següents localitats: La Ràpita i Tortosa (R. de Bolós); La Franqueta prop d'Horta (F. Q.), Serra d'Almatret i Les Garrigües (Gonz.), Tivissa (Bassaganya), Montsant (Salv., J. Pujol), muntanyes de Poblet (Vidal); Solivella, Canyelles (Jover); Curullada, Montornès, Cervera (Vallès, ex Teixidor); Granyena, pr. Cervera (Puigg.); pr. de Capellades i Torre de Claramunt (Romaní); serra occidental de Torrelles de Foix i muntanyes properes a S. Magí (Cad.).

Aquesta darrera localitat hauriem d'atribuir-la a l'altre dictam, per tal com CADUVALL a ell la refereix. Però el fet de faltar en son herbari la planta d'aquesta procedència ens mou a creure que no arribà a estudiar-la, tal vegada ni a veure-la, i que parlà per referències que crejà fidedignes. D'altra manera ens costaria d'explicar-nos l'existència del tipus del nord envoltat de l'espècie ibèrica per totes bandes, essent així que les condicions de sol i de clima són les mateixes per tot.

esmentat aquella figura, no cités la planta com pròpia d'Espanya, per tal com clarament donà la pàtria d'ella BARRELIER: *Dictamnus albus officinarum, minor, hispanicus*.

20.—*Celsia valentina* sp. nova: *Biennis, caule simplice, stricto, 40 cent. ad 1 met. usque alto, paucifoliato, apice excepto, minute glanduloso, glabrato; folia inferiora rosulata, petiolata, lanceolata vel oblongo lanceolata, sinuato dentata, pinnatifida vel pinnatipartita, segmentis dentatis, superiora sessilia, plus minusve ampleixicaulia dentata vel pinnatifida, omnia pagina inferiore parcissime setulosa, minute glandulifera; inflorescentia elongata, multiflora, bracteis minutis, 2-4 mm. long., inferioribus ovatis dentatis, superioribus lanceolato linearibus, integris, omnibus acutis, glandulosis, pedunculis patentibus 1.5-3 cent long., multo brevioribus; calycis lacinae lanceolatae vel ovatae, acutae vel in apice rotundatae, integrae, glandulosae; corolla amara (3-4 cent.), lutea, parte superiore atropurpureo maculata; capsula ovoidea, obtusa, ca. 1 cent. long., calyce acrescente duplo longior. glabra.*

Celsia Barnadesii G. Don affinis a qua pedunculis longioribus tenuioribusque, sepalis brevioribus et angustioribus, capsula ovoidea non globosa, glabra, differt. Similis etiam a *Celsia sinuata* auct. (non Poir.) ex Africa boreale. Hab. in agris, praecipue inter ceratonias, virgultisque, etc., Regni Valentini, pr. La Barraca de Valldigna, l. "Barranc de la Falzia" dicto, ubi J. 26 majii 1923, inventi; Gros non procul a La Barraca, loco "Serra de les Agulles", d. 7 junii, legit.

21.—*Celsia Barnadesii* (Vahl) G. Don; *Verbascum Barnadesii* Vahl, Symb. bot., pars sec., p. 39; *Celsia pinnatifida* Boiss. Reut., Diagn. Hisp., p. 22.

Hab. ad pedem montis La Calderina dictis (Toletana Prov.), ubi, d. 29 majii 1924, cel. Gros, legit.

Al propi Gros no li va ésser possible descobrir-la aquesta *Celsia*, prop d'El Molar i d'Hortaleza (Prov. de Madrid), lloc clàssic del *Verbascum* de BARNADES, amb tot i haver-hi esmerçat dues jornades completes de la primavera de l'any passat. La planta de La Calderina està d'acord amb la descripció de BOISSIER i REUTER.

22.—*Celsia baetica* (Willk.); *Celsia Barnadesii* G. Don var (?) *baetica* Willk., Ill. fl. Hisp., pags. 55-58; *C. xericiensis* P. Lara, sec. Willk.

Aquesta rara planta bética la vaig descobrir enguany en una nova localitat, als alzinars de prop d'Utrera, no lluny de la bifurcació de ferrocarril coneguda per Empalme de Morón.

Difereix de l'espècie anterior per sa talla més gran, fins de dos metres; pels sèpals clarament i més profundament dentats; per ses grans corol·les de 4 a 6 cent. de diàmetre; i per la càpsula ovoidea-globulosa. Les fulles són tan variables com en totes les espècies afins.

Amb un criteri una mica restringit sobre l'espècie, tal com he assajat per a les didaleres peninsulars, un seguit d'espècies ibero-africanes, podrien subordinar-se a la *C. Barnadesii* com races de migjorn; tals les *C. betonicifolia* Desf., *C. maroccana* Ball, *C. baetica* (Willk.), *C. brassicifolia* Mariz; la *C. valentina* F. Q. és de totes elles la que té la càpsula més allargada, i representaria, sens dubte, l'extrem d'aquesta sèrie.

23.—*Asperula* Paul F. Q., Butll. Inst. Cat. H. N., 1920, p. 188. *var. dianensis nova: A typo foliis angustioribus, corollae tubo elongato, differt. Planta minus intricato ramosa, foliis tenuioribus.*

Hab. in rupestribus calcareis orae valentinae, Hifac; Barranc de Mascarat, pr. Calp; Cap de S. Antoni; etc. *circa Dianium.*

24.—*Centaurea centauroides* L. sub *Cnicus*; *Rhaponticum cinaroides* Less.

In Pyrenaeis catalauniae: Port de la Bonaigua, Gros, IX 1923. (!).

(1) ***Salpichroa rhomboidea* Miers.**

El senyor Francesc FREIXAS, qui m'ha portat aquesta espècie per determinar, procedent de les afores de Les Corts (Barcelona) diu haver-la observada allí des de fa uns quants anys. Segurament importada d'Amèrica del Sud, on viu des del Brasil fins a l'Estret de Magallanes.

Aquesta planta té l'aspecte d'un petit *Solanum*, però la corol·la tubulosa i contraïda al mig i a l'apex, amb un anell intern pelut, i els estams amb les anteres insertes pel dors al filament, de dehiscència longitudinal, permeten distingir-la tot seguit. Els fruits ovoides i penjants, fan olor semblant a la de les llavors pruniformes del *Cephalotaxus*. Donem el petit esquema aquest per a facilitar la determinació d'aquesta planta si hom la retroba en altres llocs de Catalunya.

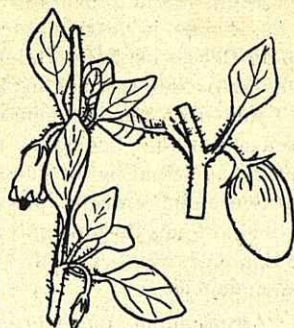

Fig 5.

Salpichroa rhomboidea